

De geaderde stekelhoren en het dilemma voor vrijwilligers

Adriaan Gmelig Meyling, Rykel de Bruyne & Mick Otten, Stichting ANEMOON

De geaderde stekelhoren (*Rapana venosa*) is een grote roofslak die gemiddeld 15 cm hoog en 12 cm breed wordt. De windingen hebben knobbels en dikkere en dunnere dwarsrichels en groeven. Het oorspronkelijke leefgebied ligt in het noordwesten van de Grote Oceaan, van Wladiwostok tot Taiwan. Rond 1940 is deze slak ongewild geïntroduceerd in de Zwarte Zee. Daarvandaan heeft ze zich verspreid naar de Middellandse Zee. In 1998 werden de dieren gemeld uit het noordwesten van de Atlantische Oceaan (Chesapeake Bay, VS). Inmiddels zijn ze ook bekend van Galicië (Spanje) en Bretagne (Frankrijk) en sinds 2005 komen ze ook voor in de Noordzee. Er werden al meerdere keren levende dieren opgevist, onder andere in 2005 ten westen van Scheveningen. Daarna volgden ook vondsten van aangespoelde lege huisjes op het strand. Op 9 januari 2020 jaar werd voor het eerst een levend dier opgevist in de Oosterschelde. En weer ging het om een volwassen exemplaar, net zoals alle andere waarnemingen van deze soort in het Noordzee-gebied en langs de zeegebieden rond Bretagne. Omdat in deze gebieden nog steeds geen eikapsels en juveniele exemplaren zijn aangetroffen, is er nog geen absolute zekerheid of de soort zich in deze gebieden voortplant.

Bedreiging

De geaderde stekelhoren kan een ernstige bedreiging gaan vormen voor het mariene ecosysteem en de schelpdierkweek. Dit geldt zeker als de wintertemperaturen nog verder toenemen. In de Zwarte Zee wordt de soort gezien als een enorme plaag. Het dier eet voornamelijk andere schelpdieren. Wanneer ze jong zijn boren ze een gat in hun prooidier op een ongeveer vergelijkbare manier als de inheemse purperslak (*Nucella lapillus*) en familieleden. Oudere dieren gaan nog rigoureuzer te werk; deze omvatten de prooi vrijwel geheel en wrikken de tweekleppigen open met hun eigen schelp. Zo kunnen ze een spoor van verwoesting achterlaten. Een ander onderdeel van de bedreiging is de grote voortplantingscapaciteit en het feit dat de larven zich op planktonische wijze snel kunnen verspreiden. De eieren zijn heel opvallend. Er worden clusters gevormd van lange plastic-achtige, aan elkaar zittende gele en paarsachtige wandelstokvormige ei-capsules. Clusters bestaan uit 50-500 capsules. In elke capsule zitten 200-1000 eieren. De na 14 tot 21 dagen uitkomende larven hebben vervolgens een zeer lang planktonisch stadium, dat wel 80 dagen kan duren en waarin ze door stromingen ver verspreid kunnen worden.

Geaderde stekelhoren. (Foto: Arjan Gittenberger)

WANTED

BAD AND ALIVE

Exotische invasieve slak; mogelijke dreiging voor Oester- en mosselkweek
Gezien? **GEEF HET DOOR!** Let er speciaal op! Ook op de eieren!

Rapana venosa - Geaderde stekelhoren - (Alias: 'Bigmouth')

MEDEWERKING GEVRAAGD. DEZE GROTE ROOFSLAK IS ONLANGS GEZIEN IN DE OOSTERSCHELDE. DUIKERS EN SNORKELAARS (EN VISSERS) WORDT GEVRAAGD OP TE LETTEN.

Signalement: zeer groot slakkenhuis, tot ruim 15 cm, met zeer grote, vaak oranje mondopening. Buitenkant vaak bruingrijs met bruine vlekken en strepen. De windingen zijn bezet met knobbels en dikke en dunne dwarsrichels en groeven.

Hoort thuis in Grote Oceaan. O.a. ingevoerd in de Zwarte Zee. Werd daar zeer schadelijk voor het ecosysteem en de schelpdierkweek van Mossels en Oesters. Inmiddels op diverse plaatsen gevestigd en in veel gevallen zeer invasief. Sinds 2005 af en toe in de Noordzee opgevisst. Op 9 januari 2020 werd een volwassen dier gevangen in de Oosterschelde. Deze soort eet andere schelpdieren; als ze jong zijn boren ze een gat, oudere dieren wriken tweekleppigen open (o.a. oesters). De slak zit vaak in de bodem ingegraven. De eieren zijn heel opvallend en vormen clusters van lange plastic-achtige, aan elkaar zittende gele en paarsachtige wandelstokvormige ei-capsules. Clusters kunnen bestaan uit 50-500 capsules. Elke capsule kan 200-1000 eieren bevatten. De uitkomende larven hebben een planktonisch stadium en verspreiden zich ook zo.

Gezien? Meldt het via www.anemoon.org/rapana

Wanted-poster

Om te helpen deze rover beter te signaleren heeft Stichting ANEMOON een enigszins ludieke 'Wanted-poster' in Wild-West-stijl uitgebracht die onder andere zal worden verspreid onder duikers en mede bedoeld is om in duikwinkels en bezoekerscentra op te hangen. Maar ook mensen die in het getijdengebied snorkelen of vanaf de wal bij laagwater stenen keren, wordt gevraagd op de soort te letten. Hetzelfde geldt voor vissers.

Discussie over wegvangen

Het effectief bestrijden van exoten in het mariene milieu is vaak vrijwel ondoenlijk. Veel mariene soorten produceren per individu veel larven die zich met het plankton verspreiden. Dat heeft tot gevolg dat in korte tijd een grote populatie tot stand komt en dat populaties zich uitbreiden naar elders. Effectief bestrijden van mariene exoten kan in veel gevallen erger zijn dan de kwaal. Hele ecosystemen zou je moeten afzeven op zoek naar de laatste individuen van de exoot. Dit zou grote gevolgen hebben voor de andere soorten.

De geaderde stekelhoren is een grote en goed herkenbare soort. In theorie zijn enigszins volgroeide individuen vrij gemakkelijk te verzamelen door duikers, om op deze manier te trachten de populatie klein te houden. Een initiatief om een project op te starten, waarbij naast het signaleren van exemplaren, ook meteen zo veel mogelijk dieren en eventuele

eieren worden weggevangen, kreeg echter niet veel bijval. Meerdere duikende vrijwilligers die meedoen aan het Monitoring Project Onderwater Oever (MOO), gaven aan dat zoiets strijdig is met het motto: 'waarnemen zonder dieren of het ecosysteem te verstoren'. Men vindt dat het vangen en doden van dieren te ver gaat en niet de taak is van ANEMOON. 'Het voelt niet goed' is de samenvatting. Maar er zijn nog meer argumenten. Deze actie zou de indruk kunnen wekken dat er een oplossing is om deze exoot te bestrijden, terwijl het hoogstens om een lapmiddel gaat dat afleidt van de noodzakelijke maatregelen om de oorzaken van invasies van exoten te voorkomen. Zoals het gesleep met schelpdieren voor schelpdierkweek en het probleem van de larven in ballastwater van schepen. Andere mensen hangen juist het principe 'nood breekt wet' aan en vinden dat als de exoot er eenmaal is, alles gedaan moet worden om deze te bestrijden en de inheemse fauna te beschermen. Waarop dan vervolgens weer een reactie komt als 'Hoezo inheems?' In de Oosterschelde komt toch al een groot aantal exoten voor, waarvan er diverse (zeer) talrijk zijn.' Het is duidelijk dat iedereen zo een eigen 'kijk op exoten' heeft...

Vanwege deze lopende discussie heeft Stichting ANEMOON haar achterban vooralsnog niet opgeroepen deze exotische rovers te vangen en te doden, maar richten we ons op het signaleren. U treft op de 'Wanted-poster' dan ook niet de bekende kreet 'Dead or alive' aan, maar de kreet 'Bad and alive'. We roepen iedereen op extra naar deze soort uit te kijken (levend, lege schelpen en eieren) en waarnemingen steeds zo spoedig mogelijk door te geven.